

PROST. GASILSKA ČETA VERD
v prizori

na Svečnico, 2.II.1939 v Sokolskem domu
veseligrado

PESEM S CESTE

spisal Schurek

OSEBE:

MIŠKO	Stražišar Franc
KRIŠTOF	Japelj Lovro
KARL	Sternen Janez
ANA	Vrhove Milka
KATI	Susman Milka
KONRAD	Susman Jakob
STRAŽNIK	Bagode Franc

Predprodaja vstopnic pri hišnici v Sokolskem
domu na Vrhniki

K zabavni, mični igri vljudno v a b i m o .

Plakat za predstavo Pesem s ceste, ki jo je režiral Anton Pirnat leta 1939.
Vir: družina Pirnat.

BRODIL SEM SKOZI ČAS ...

Dnevnik Antona Pirnata

Dnevnik učitelja Antona Pirnata mi je prišel v roke pri profesorici Ivanki Levec leta 2003, med zbiranjem narečnih pripovedi z Ljubljanskega barja¹. Iz različnih zapiskov ga je po njegovi smrti z lično pisavo v star rokovnik vestno prepisovala žena, tudi učiteljica – Štefka Pirnat, Ivankina prijateljica.² Želja obeh je bila, da bi bil Pirnatov dnevnik nekoč nekje objavljen. Antona Pirnata so kot vsestranskega učitelja v svojih pripovedih opisovali tudi drugi informatorji³; kot kmečki sin je znal poprijeti za vsako delo, kot učitelj je podajal učencem tako družboslovno kot naravoslovno in praktično znanje.

Pirnat je zaznamoval tudi več desetletij kulturnega življenja v rodnem Verdu in na Vrhniki. Z gledališčem se je srečal že kot predšolski otrok, samo učiteljišče, potem še opravljena dramski in maskerski tečaj pa so ga za vse čase navdušili nad amaterskim ustvarjanjem na odru. Kot statist je nastopal tudi v Drami, režiral pa je od 1939. do 1972. leta.⁴

Rodil sem se med Markom in Jurijem, 25. aprila 1914. Marko se mi zdi lepo ime, bolj pa mi bi odgovarjal Jur. No, pa nisem ne Marko, ne Jur. Tonček naj bo, je rekla moja mati. In tako se je tudi zgodilo.

Bil sem deveti otrok matere Frančiške, roj. Žitko, in očeta Avgusta Pirnata. Oče se je tisti dan kislo držal, morda se je celo napil, od veselja gotovo ne. Sestri Francki, ki je bila v sedemnajstem letu, je mama kupila novo obleko, ker ni bila huda in me je kar veselo sprejela kot družinskega člana. Pred menoj so bili poleg Francke še sestre Mici, Tona, Ivanka in Pepca in brata Avguštin in Janez in najstarejši brat Francelj.

1 Tatjana Oblak Milčinski: Svi šle wakapavat turšca na Mah. Kmečki glas, 2006.

2 Štefaniya Pugelj, por. Pirnat (28. 12. 1927–4. 8. 2017) je bila profesorica matematike in fizike.

3 Urban Žirovnik, Francka Žakelj, Majda Drašler, Darka Japelj, Jože Rode, Mici Metelko, Anton Oblak ...

4 Tatjana Oblak Milčinski: Kulturno življenje Verda in Verjanov v 20. stoletju. Vrhniški razgledi 9, 2008.

Anton Pirnat z ženo Štefko v Kranjski Gori, 1967 in 1990. Foto: družina Pirnat.

Ko sem bil star eno leto, sem imel hudo pljučnico. Mati so me en teden nosili na rokah in me negovali po svojih močeh in znanju, da sem ozdravel in ostal pri življenju.

V januarju leta 1915 je umrl moj najstarejši brat Franc. Bil je študent medicine na univerzi v Gradcu, lepem avstrijskem mestu. Tam je kmalu zbolel in prišel domov na zdravljenje. Bil je srčni bolnik in še vodenico je imel. Po vsem telesu je bil zatečen, noge je imel kot dva stebra. Dr. Marolt ga je po telesu špikal z iglo in kamorkoli je špiknil z iglo, je pritekla voda. Franc je bil lep, postaven, visok, vitek mladenič, v dvajsetem letu pa je moral umreti. Ubogi fant, ubogi starši.

Vem to, da sem bil mamin ljubljencek, mamin »B-l-l-m«. To je bil velik udarec zanjo; izgubila je veselje do življenja, mene pa je vzgajala z ljubeznijo in nežnostjo.

Povedali so mi, da sem do petega leta bil v *kikelci*, da je drekec padal na tla, da sem pručko nosil za mamo in pil pri prsih, kadar se mi je zahotelo. Zdi se mi malo pretirano, precej dolgo pa sem v resnici uganjal ta otročji cirkus. Medlo pa se spominjam, da sem ležal v hiši pri oknu v visokem vozičku, spletenem iz vrbovih viter. Do šestega leta moje starosti ni bilo nič posebnega. Le to vem, da če mi ni bilo kaj všeč, ali če me je kdo dregnil ali storil kaj hudega, sem se zamaknil in padel v nezavest. Ko sem se prebudil, je bilo vse dobro, le hlače so bile polulane. To je trajalo do leta 1920, ko sem začel hoditi v šolo.

Moj prvi šolski dan je nepozaben. Zamudil sem pouk, ker sem se predolgo igral. Mikali so me orehi, zadrževal sem se v orehovem drevoredu in nabral že pest orehov, kar zaslišim glas z našega vrta: »Tonč'k, Tonč'k, kje si?« Klicala me je mati. Oglasil sem se.

»Ja, kaj delaš? Ura bo ena, v šolo moraš!« je nadaljevala. Tekel sem domov, kolikor so me noge nesle. V naglici sem nekaj pojedel, po mačje sem se umil, preoblekel, vzel torbo, narejeno doma iz žakljevine. V tem času je moja draga ljubljena mama organizirala prevoz. Sestra Pepca, ki je bila šest let starejša, me je naložila v staro kripo, mama pa je še rekla: »V šolo greš; če se boš pridno učil, boš učitelj, če ne, boš žnidar, da boš poleti v senci, ker ne moreš biti na soncu!« In sestra Pepa je, kot Elija v nebo odhitela s tisto staro kripco preko polja do prve hiše v Janezovi vasi. Tam je pustila kripco, me prijala za roko in tekla sva v šolo na Tržaško cesto.

Učilnica je bila v prvem nadstropju, na južni strani. Potrkala je in učiteljica me je sprejela v 1. c razred. Sedel sem v četrto klopi pri oknu. Težko sem dihal od teka po stopnicah, vsi otroci so me začudeno gledali, učiteljica pa je nadaljevala delo.

Naš razred je bil mešan razred. V 1. a razredu so bili sami fantje, v 1. b razredu pa sama dekleta. Deklic – sošolk se ne spominjam, pač pa nekaj fantov: Opeka Janko ni vse leto odgovoril na še tako enostavno vprašanje. Učiteljica je vprašala nas, kako je z njim doma. O, doma vpije, se je oglasil sosedov Matevž. Dobro se spominjam Kobita Avgušтина, s katerim sva med potjo v šolo in domov stalno barantala. Končno sva se dogovorila; on je dal meni nove male škarjice, jaz njemu star instrument, mislim, da je bila tamburica. Še sedaj, če se srečava, po šestdesetih letih, je prva beseda o goljufiji, potem sledi pa še drug pogovor. Prijetni spomini.

Ta učiteljica me je učila štiri leta. Vem, da je bila stroga, saj nas je večkrat ošvrkala po rokah. V petem razredu smo dobili drugo. Pred menoj so sedele deklice, ni nas bilo veliko. Klopí so bile široke, sedeli smo po štirje skupaj. Kadar smo imeli risanje, so deklice, ki so sedele pred menoj, uporabljale moje barvice. Koliko smeha je še danes – če srečam Ogrinovo Angelo, je prva beseda o barvicah. Učili so me učiteljici Sirnikova in Petkovškova ter gospod Michler.

Ko sem šel v šolo, se je poročila moja sestra Francka. Ker je bila to prva ohcet v hiši in ker je bil njen ženin imeniten Andrej Černe iz Kranjske Gore, je bila tudi ohcet imenitna.

Sklep družine je bil, da najamemo kuharico, tako, ki je že kuhala na ohceti. Družice so bile v narodnih nošah. Svatov je bilo veliko, jedlo se je in pilo, da je bilo joj. Med povabljenimi so na častnem mestu sedeli tudi gospod dekan in dva

gospoda kaplana. Spominjam se, da jaz tort nisem maral jesti, čeprav so bile dobre in lepo okrašene. O, drugi so radi jedli in pili! Kuharica je celo bruhala in pošteno se ga je napila. Družina je sklenila, da take ohceti ne bo več v hiši. Ženin je nevesto odpeljal na svoj dom – hotel Razor v Kranjski Gori. Jaz sem tako jokal, da me je kaplan, moj katehet, v šoli dal na kolena in me tolažil. Res mi je bilo hudo, ker sem imel Francko zelo rad.

Sestro je spremljal na nov dom tudi brat Avguštin, četrti otrok v naši družini. Bil je v Kranjski Gori nekaj dni. Z vaškimi fanti se je že prvi večer povezal. Ko se je vrnil domov, je zbolel za tifusom. Obležal je in kmalu umrl. Joj, kakšna žalost je nastala v naši hiši. Uboga mati! Po veliki izgubi že drugega sina se je zaprla vase in se odpovedala vsemu veselju in zabavi.

Naša hiša je ob cesti. Za hišo je bil hlev na levi strani, na desni pa skedenj. Med tema dvema poslopjema je bil prehod na vrt do Ljubljaniče.

Vrt je bil velik, s starimi sadnimi drevesi. Jakobčki so bila prva jabolka, zreli so bili ob sv. Jakobu, lepi, rumeni plodovi z rdečimi črtami. Bili so zelo dobri. Poleg je rastla mogočna jablana, plodovi so bili debeli, in če si jabolko potresel, si slišal ropot pečk. Rekli smo jim »ropotelci«. Rasli pa so še zelo okusni kosmači, ta kisli in druga pozna jabolka.

Tudi hrušk smo imeli veliko: cepljenke, tepke najboljše in najdebelejše so bile »puterbirne« – maslenke. Na koncu vrta so bili orehi, trije ali štirje, velika košata drevesa, ki so bogato rodila, in še veliko sliv ob bregu Ljubljaniče. Pojedli smo veliko svežega in suhega sadja.

Naš vrt meji na zahodu na Ljubljaničo. Prav ob delu našega vrta je globoka kotanja, mi pravimo »Krnica«. Tu nikdar nisem zlezel v vodo, ker me je bilo strah, da bi utonil. Par sto metrov nad to kotanjo pa je Ljubljaniča zelo nizka, otrokom do pasu. Rekli smo »Prval«, tu smo napajali živino in lovili kapeljne. Kilometer nižje pa je most in pod njim tista slavna Enajsta šola, v katero je hodil Ivan Cankar.

Preko Ljubljaniče je v Verdu samo ozek most, za pešce. Če gremo preko tega mostička, se pot razcepi na dve poti. Leva vodi proti cerkvi sv. Pavla, druga proti gostilni Mantova. Ob levi poti je drevored orehov, ob desni pa drevored hrušk – tepk. To je bil Kotnikov drevored. Hruške niso bile vabljive za otroke, ker so trde, orehe pa smo otroci radi pobirali. Skoraj bi pozabil. Mislim, da se je zgodilo v času, ko sem hodil v prvi razred. Ko sem šel iz šole, mi je bilo zelo vroče. Med potjo sem se šel ohladiti v Ljubljaničo. Mala Ljubljaniča naredi ovinek pri »Jelovškovi kašči«, ob poti, po kateri sem se vračal iz šole. No, tu sem se šel kopat. Na travniku za grmovjem sem pustil torbo, se slekel in stekel v vodo. Koracal sem po plitki vodi, do kolen mi je segala, čofotal sem po vodi in se hladil. Naenkrat mi je zmanjkalo tal pod nogami. Naprej si nisem upal, nazaj nisem

Stara Pirnatova hiša je bila podrta okrog leta 1970.
Vir: Zavod za varovanje kulturne dediščine Slovenije.

Začetek brvi preko Ljubljanice, pred letom 1945.
Foto: last Ivanke Levec.

Na t. i. Riglu se ločita pešpoti proti vrhniškemu Bregu in Hribu. Ob ostrem ovinku Male Ljubljanice zavije tudi pot. Staro ledinsko ime tega mesta je Pri Jelovškovi kašči. Foto: MDV, 1905.

Pot Pod hruškami je danes zaraščena, hrušk - tepk je le še par. Foto: M. Dovč, 1963.

mogel zaradi močnega toka. Zelo sem se prestrašil in znojne srage sem občutil na čelu. Samo s palcem na nogi sem se nekje dotaknil tal. Z vso silo sem se nekako rešil po hudem naporu iz mučnega položaja. Počasi sem zapustil strugo Ljubljani in sklenil – nikoli več se ne bom šel sam kopat! Nikomur nisem tega povedal, najmanj pa moji mami.

Kaj pa počitnice? Pasli smo krave, včasih sem se potepal. Dobro sva se razumela z Jaklnovim Nackom. Včasih sem se kopal v Ljubljani ali v Retovju, ob večerih smo se skrivali okoli Krnčevih poslopij.

Ves čas šolanja na Vrhniki sem bil tudi pastir. Najprej sva pasla skupaj z bratom Jankom, kasneje sem to nalogo opravljal sam. O, kako je bilo lepo, včasih pa tudi težko. Bilo nas je sedem pastirjev, včasih tudi več. Pastirji, ki so imeli manj živine, so pasli tudi sosedove krave. Tudi jaz sem neke počitnice pasel dve Varškovi kravi, Šeko in Sivo. Od vsake krave sem dobil 1 dinar na dan. Bil sem vesel in ponosen na svoj zaslužek.

Pasli smo v Logu, kmalu po prvi košnji. To je bil velik predel, ki je segal ob Ljubljani do Opekarne, do Ljubije na vzhodu. Po drugi košnji, otavi, smo pasli tudi na Gmajni, v Bistri in na Mahu. Ti pašniki so zelo daleč.

Živina se je pasla, pastirji pa smo imeli dovolj časa za zabavo in norčije. Vodja pastirjev je bil Černetov Jaka. Na starem visokem hrastu smo spletli iz vrbovih vej utico. Prav radi smo peli, hitro smo se naučili loviti zelene žabe in smo jih pekli in jedli. Bil sem najmlajši pastir, zato sem dobil najmanjše žabje krake. Bil sem nezadovoljen in užaljen. Posebno me je izzival Mežnarjev Lojze. Prav pod nos mi je zamahnil z velikim žabjim krakom in se mi smejal. V jezi sem mu ga potegnili iz rok in s kostmi vred pojedel. Danes je Lojze dekan v Ribnici, jaz pa bolan upokojeni predmetni učitelj. Bog ve, ali se je kdaj spomnil na ta dogodek.

Na drugi strani Ljubljani so pasli otroci iz Blatne Brezovice. Med nami in blatniškimi pastirji je bilo veliko sovraštvo. Večkrat smo se zbrali na bregu reke Ljubljani in izzivali blatniške pastirje. Vpili smo nanje in se norčevali, včasih smo skrivoma preplavali Ljubljani in jih s palicami podili prav do vasi. Bilo je pa tudi obratno, takrat smo tekli mi.

Nisem še povedal, da so bile med nami tudi pastirice. Prvo in glavno besedo je imela Kovačeva Anka. Bila je nabrita in sposobna napraviti velik cirkus. Alo, fantje, gremo v bajer po školjke! Boste videli, kakšno malico bomo imeli danes!

V šestem razredu je c oddelek odpadel. V enem oddelku smo bili sami fantje, v drugem sama dekleta. Nas fantiče je poučeval učitelj Slavko Vuk. Bil je strog, a smo ga imeli radi. Lepo je igral violino, lepo je pel. Zunaj šole pa je bil zelo aktiven: telovadec, igralec, gasilec, lovec. Njegova žena je bila učiteljica, lepo je pela in kmalu umrla.

Krnčeva domačija v prvi polovici 20. stoletja; zgoraj gospodarska poslopja, spodaj stanovanjska hiša.
Foto: last Mici Metelko.

V sedmem razredu me je učil Michler Ivan. Ta ni bil pevec, ne igralec, pač pa prirodoslovec in znani jamar. Raziskoval je kraške jame in tudi pisal o njih. Med poukom nas je nekega dne spraševal, kaj bomo postali, kakšen poklic si bomo izbrali. Tudi mene je vprašal in tiho, plašno sem odgovoril: »Mama pravi, da bi šel naprej v šolo v Ljubljano, da bi postal učitelj.«

»Reci materi, naj pride v šolo!« Povedal sem doma in mama je zvečer v kurniku izbrala najtežjo kokoš, ji drugi dan povezala nogi, jo potisnila v cekar, še nekaj kmečkih dobrot in pot pod noge h gospodu učitelju Michlerju.

Dogovorila sta se in peljal me je v Ljubljano in me vpisal v prvi letnik deške meščanske šole pri sv. Jakobu na Prulah. Bil sem prav dober učenec, drugi v razredu po uspehu. Stanoval sem v Marjanišču. Tu mi ni bilo všeč. Hrana je bila zelo slaba. V Marjanišču se je učila kuhati moja sestra Ivanka, pri sestri Kalinškovi. Kmalu sem si poiskal drugo stanovanje na Viču. Nekaj smo plačali v denarju, drugo pa s krompirjem in drvmi.

Leta 1931 sem bil sprejet na Državno učiteljsišče v Ljubljani. Uresničila se je materina želja in leta 1936 sem končal učiteljsišče. Postal sem učitelj. Bil sem vesel in ponosen.

To leto mi je umrl oče. Hudo je bilo. Podedoval sem Boben – zemljišče, ki ga nismo obdelovali; bilo je meni namenjeno.

Odšel sem k vojakom in postal rezervni podporočnik.

Nekoč me je doletela nesmiselna kazen – samica. Deset dni brez papirja in svinčnika, da bi risal, brez knjige, da bi bral, brez bombončkov, da bi si brusil jezik. Okno je bilo zazidano, brez pogleda na ulico ali na dvorišče, a zvečer je še sonce omagalo. Nastala je tema.

V gaveti mi je stražar prinesel večerjo. Nekaj vojaškega je bilo v njej. Pojedel sem, pa čeprav bi bil pečen maček ali zelenjavna voda. Položil sem svoje kosti na deske in malce zadremal, se zbudil, pogledal v strop, se obrnil in zopet malo zaspal. No, končno zaželeno jutro. Zopet sem sprejel gaveto in ob devetih so se odprla vrata vseh celic. Iz vsake je zlezel »zločinec«. Drug za drugim smo šli na dvorišče, narazen dva koraka, in drug za drugim smo se v gosjem redu vlekli kot sence po dvorišču. Obkrožili smo eno elipso, drugo, tretjo in Bog ve, koliko. Ob desetih smo se vrnili v celice. Vrata so zaškripala, vojak jih je zaklenil. Opolodne je sledila gaveta, enolončnica. Po takem kosilu se je splačalo leči. Vse popoldne, ki se je vleklo kot večnost, sem gledal v strop, do večerje. To je bilo delo, to življenje. Ponavljalo se je deset dni. Dan isti, ure iste, minuta, sekunda ista.

Po desetih dneh sem šel v pisarno, izpolnil vojaške formalnosti in odšel domov, pravzaprav k Hrenovim v gostilno, in začel s starim življenjem, ki sem ga bil navajen.

In glej ga, hudiča namalanega! Po nekaj dneh dobim ponovno pismo iz vojaškega urada. Odprem, čitam, čitam in čutil sem, da se mi lasje ježijo. Odprem oči – ali je resnica!? Še enkrat prečitam! Komandant vojaške oblasti je povišal kazen z deset na dvajset dni. »Javite se v 24-tih urah!«

Sedaj pa drugače! Vzel sem pleteno košaro, vanjo naložil rjuho, odejo, blazino, knjige, svinčnik, zvezek in jedačo. Pot pod noge in v kasarno. Vstopil sem v drugo celico, v kateri so bile postelje, seveda tudi stenice. Dan pa je bil krajši, ker sem bral, risal, jedel.

No, »zločin« je bil poravnán. Rad bi vedel, pri vsej tej komediji, ali so bili komandirji čet, ki so nam dovolili odhod z vlakom, kar je bilo edino pravilno, tudi kaznovani.

Nekoč sem se skorajžil in šel k nekdanjemu razredniku prof. Jegliču. Narisal sem oljno sliko, ki je predstavljala afriško puščavo s kamelo. To sliko, ki se mi je zdela kar lepa, sem nesel ženi banovinskega nadzornika Jegliča. Žena me je lepo sprejela in rekla: »Po Mariji do Jezusa!« Jaz sem se nasmejal, mislil sem pa isto. Uspel sem. V jeseni 1939. leta sem prejel dekret za učitelja na šoli Sv. Trije Kralji nad Rovtami.

Pod vrhom so bile vojaške utrdbe in rovi skozi hrib. Kmet Sedej je moral iz hiše, ker je bila hiša v napotje vojaškim načrtom. To je bila tako imenovana Rupnikova linija. Na šoli pri Sv. Treh Kraljih sta morala biti dva moška učitelja – rezervna oficirja. Prej sta bili dve učiteljici, ki pa sta bili premeščeni drugam. No, z dekretom sem se javil na šoli takoj. Tu je že služboval učitelj Kovač, ki je prišel po kazni v ta kraj. Za šolo je služila nekoliko popravljena mežnarija. Na levi strani je stanoval mežnar, na desni je bila mala vlažna učilnica, zgoraj pa stanovanje upravitelja.

Na hribu je bila cerkvena, pokopališče in župnišče. Pod hribom so bile raztresene kmetije. Moral sem si poiskati stanovanje. Majhno sobico mi je dal kmet Jereb. Na hriščku je bil prekrasen razgled. Če je bila megla, so se videli sosednji nižji vrhovi, Praprotno Brdo, Medvedje Brdo ... kot otoki iz morja so se bohotno šopirili iz goste megle. Ko sem učil o morju, sem otroke peljal na rob hriba in rekel: »Poglejte, otroci, prav tako izgleda morje!«

Pouk smo imeli spomladi in tudi v juliju in avgustu, glavne počitnice pa pozimi. Edinstven primer. To pa zato, ker so bile kmetije razmetane po grapah in sosednjih vrhovih in zaradi snežnih zametov niso mogli mali otroci v šolo v zimskem času. Upravitelj Tone Kovač mi ni bil preveč simpatičen, še manj pa njegova žena, ki ni imela nobene izobrazbe. Bilo pa je pridno, pošteno kmečko dekle. Otrok nista imela.

Staro središče Verda (ok. 1895), na levi strani gostilna Pri Hrencu, kamor je bila poročena Pirnatova sestra Marija, na desni strani Japljeva hiša (p. d. Ceglarjeva), kjer je bila poročena druga sestra Antonija.
Vir: France Dobrovoljc: Cankarjev album, str. 152.

Sveti Trije Kralji nad Rovtami, 1931. Vir: svetovni splet, Kamra.

Včasih sva šla s kolegom v Rovte ali pa v Žiri. Nekaj časa sem bil pri njima tudi na hrani. Potem pa sem se bolj navezal na župnikovo sestro, ki je tudi poučevala dekleta ženska ročna dela. Stara je bila okoli petdeset let. Rada je brala knjige, in to se ji je poznalo pri govorjenju in kretnjah. Župnik je bil star mož, včasih je bil v redu sv. Frančiška in je nosil frančiškansko obleko, ki jo je kasneje opustil in bil v navadni duhovniški obleki. Pri sebi je imel tudi mamo, ki zaradi starosti ni delala na polju; je pletla, šivala, luščila fižol, opravljala druga lažja dela. Redili so kravo, prašiča in zajce.

Kasneje, ko sem bil na hrani v župnišču, sem tudi jaz redil angora zajce. V trgovini se ni dobila nikakršna volna. Vsak dan sem čupal angorce. Volno so imeli dolgo, čisto, lepo in prvo sem celo drago prodal v trgovino. Kasnejšo sem pa obdržal in Francka mi je spletla krasno jopo. Logaški živinozdravnik me je naučil kastrirati zajce in kasneje sem vse kastriral. Njihova volna je bila lepša, meso boljše.

Dolgčas mi ni bilo. Učil sem popoldne prvi razred, dopoldne pa višje razrede, 5., 6., 7. in 8. razrede. Kovač je popoldne poučeval 2. razrede, dopoldne pa 3. in 4. razrede. Ob četrtkih je bil prost dan. Otroci se doma niso mogli nič učiti. Pomagali so na polju.

Bil sem priden, vesten učitelj, a za hribovsko šolo nisem bil rojen. Spomladi smo nabirali borovnice, jeseni gobe. Vseh gozdnih plodov je bilo ogromno. Takoj, ko sem dobil dekret za ta kraj, sem kupil motorno kolo Triumf. Vsako soboto po šoli sem odjadral domov, vedno sem se ustavil v Podlipi, kjer je poučevala Flakova Julia – Spitzer Julijana. Bila je dobrovoljna in rad sem jo imel.

Hotel Razor je bil prvi hotel v Kranjski Gori. Leta 1902 sta ga odprla zakonca Černe, tast in tašča Pirnatove sestre Francke. Vir: svetovni splet.

Pozimi sem preživel počitnice v Kranjski Gori. Pomagal sem v kuhinji – stara pesem – popoldne pa sem se smučal. Smučišča so bila blizu naše hiše na Preseki. Družbe ni manjkalo. Moji nečaki Vid, Marko, Tone in njihov bratranec Miloš, pa še drugi – Bojan, Niko in letoviščarji. Sonce je sijalo in ultravioletni žarki so nam barvali kožo, da smo se sončili brez srajce na ležalniku pred hišo.

Prav to zimo 1940 sem šel na smučarski tečaj na Koprivnik. Bil je organiziran prav za učitelje osnovnih šol. Stanovali smo po hišah, jedli v gostilni, trije smo stanovali v stari leseni, iz brun sestavljeni hiši. Notranji prostor je bil obložen s črno rdečimi tapetami. Mislil sem, da smo v kitajski hiši. Bilo je čudovito, romantično. Zadnji dan so bila tekmovanja, v slalomu sem bil prvi.

Pa še nekaj zanimivega moram omeniti. Prav tisti teden, ko smo smučali, je bila v vasi svatba. Ta ohcet se je vlekla cel teden. Ko smo smučali, smo opazovali svate. Vsak dan ista slika. Prvi je šel s harmoniko, za njim ženin in nevesta, potem svatje. Šli so vsak dan v drugo hišo in ves teden so jedli, pili, vriskali in še kaj. Krasno so se imeli.

Nazadnje smo dobili diplome, da smo usposobljeni smučarski učitelji na osnovnih šolah.

Leta 1941 sem bil poklican na orožne vaje v najvišjo vas nad Ratitovcem. Z vlakom sem se peljal do postaje Škofja Loka, potem z avtobusom do Železnikov in nato vzel pot pod noge in marširal, marširal po ozki potki do Prtovča.

Težko sem prišel, moj organizem ni za tak napor. Pa sem le prišel do barak. Komandant je bil poročnik Podmajšek, potem je bil še en rezervni poročnik in jaz kot rezervni podporočnik. Bilo je nekaj podoficirjev, v ambulantni pa sem videl mladega zdravnika. Komandant je imel v Ljubljani dekle in je vsako soboto odšel k njej. Pomočnik sploh ni bil rojen za vojaka, tako je vse delo in organizacija prišla v moje roke. Bil sem neodporen, imel pa sem dobro voljo in vest za delo. Vsak dan so prihajali novi rezervisti. Prva zaposlitev – kopanje, potem pa: »Vse je končano!«

Zapovedal sem vojakom, kolikor jih je še bilo, naj počakajo tu, jaz pa sem šel v šolo. Učiteljica bo več vedela, sem si mislil. V šoli je bila učiteljica Mara. Ležala je v postelji in jokala. Povedala mi je, da je Jugoslavija kapitulirala. Skozi okno sem videl modre, zelene, rdeče rakete. Kasneje sem izvedel, da jih je izstreljevala mularija. Bilo je sredi noči in Mara se je tresla od strahu in jokala za svojim fantom.

Legel sem še jaz v posteljo in čakal, kdaj bodo vdrli Italijani. Revolver sem skril v pepel. Zgodaj zjutraj sem šel v Železnike. Vprašal sem župana, ki je v takem primeru edina oblast, kaj naj napravim, odgovoril je: »Preobleci se!«

Na glavnem trgu v Železnikih sta stala župnik in gospod Selan, ki me je učil v prvem razredu in je bil na ohceti moje sestre Francke. Ta župnik mi je posodil obleko, da sem se preoblekel, in preskrbel nekega fanta, ki me je z motorjem prepeljal do Škofje Loke.

Vsa naša vojska se je umaknila do Litije. Nekega kmeta, ki je stal med vrati domače hiše, a je bil še v uniformi, je z bajonetom zaklal graničar. Ti so se zadnji, kot podivjani, umikali od meje. Naši so se umikali na eno stran meje, Italijani pa na drugo.

Na veliko soboto ob 15. uri je italijanska vojska vkorakala v Jugoslavijo. Na dvorišču smo gledali male Sicilijance in Kalabriže. Ko sem zagledal tiste male figure, 150 cm visoke, so mi solze zalile oči. Torej – to bo naš okupator?!

Ker vlak ni vozil, me je tisti fant zapeljal prav na Vrhniko, domov. Tako žalostno sem doživel razpad jugoslovanske vojske. Prišel sem domov in materi pripovedoval, kako je bilo. Drugi dan sem že moral na svoje službeno mesto na Vrh k Sv. Trem Kraljem. Sedel sem se na svoj motor, še revolver sem vzel s seboj. Povsod, vsako križišče so zastražili Italijani. Stražarju sem pokazal legitimacijo, pregledal me ni in dvignil rampo.

Upravitelja nisem našel. Žena je stala v stanovanju in povedala, da je mož vojni ujetnik. Začel sem s poukom kar sam.

Kaj sem doživel nekega dne! Ko sem bil v svoji kamrici, sem pogledal skozi okno. Na vrhu pri lipi zagledam dva Jevreja – Žida, Juda; fantiča in deklico. Šmentana reč, ali sta ali nista. Še gledam, gledam, sta, zagotovo sta. Med počitnicami sta bila prav v naši hiši na letovanju. Šel sem ven, ju pozdravil, jima ponudil roko in se pogovarjal. Vedel sem, da sta lačna, pa sem jima prinesel domačo klobaso in kruh. Potem sta odšla v neznano, meni pa se je začelo svetlikati. Hitler je že razganjal Jude in ta dva sta hotela čez mejo. Bog vedi, ali se jima je posrečilo ali ne. Vem pa to, da meja ni bila tako močno zastražena in upam, da jima je uspelo pobegniti.

Po nekaj mesecih je prišel v šolo Leopold Hrobat z ženo, ki je bila tudi učiteljica in je honorarno poučevala ženska ročna dela, jaz pa sem nadaljeval upraviteljske posle. Za Miklavža smo pripravili igro, Miklavž je bil pa Lovro Japelj.

Ko sem nekega popoldneva sedel v kuhinji pri župniku, je vstopil partizan. Po kaj je prišel, mi ni nihče povedal. Zdelo se mi je, da ga je prišel opozoriti, naj se ne vtika v ustanavljanje belogardistične grupe. Mene je vprašal, kdo sem. »Učitelj sem,« sem mu odgovoril. »Kaj je tu šola?!« je sledilo vprašanje. »Seveda,« sem odgovoril.

Šel sem domov in tisti večer nisem mogel spati. Pome bodo prišli, sem si vtepel v glavo. Kmalu za tem, morda 14 dni, smo iz grape zaslišali strele. Kdo strelja! Zakaj? Pa smo kmalu izvedeli. Pod in še celo sredi hriba je vas Hlevišje. V eni hiši je bil terenec in partizan se je oglasil pri njem. Bila sta izdana, Italijani so napravili zasedo in enega ustrelili, drugi je pobegnil. Župnik ga je ponoči pokopal na pokopališču v prisotnosti partizanov. Slišal sem salve v zadnji pozdrav – toda brez nabojev.

Zopet sem mislil, da bodo prišli partizani v mežnarijo. Tako mi je tolklo srce, da se je postelja tresla.

V jeseni sta župnik in cerkovnik pri župniji pobirala biro. Vračala sta se pozno. Ob vozu je visela prižgana leščerba. Italijani v Rovtah so mislili, da se s svetlobnimi znaki dogovarjajo partizani. Cela četa je iz Rovt pridrvela na Vrh, cerkovnik je v sobi tudi imel luč, ni še legel v posteljo, hiša pa je bila že zaklenjena. Vpili so in s kopiti tolkli po vratih, dokler niso izbili ključavnice. Zagnali so se v prvo sobo, zagrabili hišnika, odprli vrata moje sobe in izvlekli še mene. Vlekli so naju prek hriba do župnišča. Prav tedaj odpre vrata župnik, videl je, kaj se dogaja. V italijanščini je pojasnil oficirjem, da je on svetil in zakaj. Prosil je oficirje, da jamči za naju, naj naju izpustijo. In resnično so naju izpustili. O, sreča, o, sreča!

En dan so me poklicali karabinjerji v Smrečje v hišo, kjer so bili nastanjeni. Vprašal sem župnika, kaj naj naredim. Pojdi, saj menda ne bo hudega. Šel sem. Vstopim v hišo, v sobo, vsa okna so bila zastrta s črnimi odejami. Kaj sedaj, sem mislil in potne srage so se mi pojavile na čelu. Najvišji oficir je ukazal vojaku in ta je na pladnju prinesel dva kozarca vina. Ponudil mi je. Jaz nisem hotel, potem je on vzel kozarec, namenjen meni in izpil vino. S tem je hotel dokazati, da ni natresel strupa v pijačo. No, potem je vprašal, ali imam v šoli specialko. Pritrdil sem in drugi dan je poslal vojaka in izročil sem mu karto. Joj, koliko strahu!

Nekega dne mi pri kosilu reče župnik: »Dobro se najej, ne vem, kdaj boš večerjal.« Debelo sem ga pogledal, pa nič vprašal. Popoldne mi je bilo jasno. V Šentjoštu so ustanovili belo gardo. Kdo bo vodil? Saj so tu rezervni oficirji, o, zlodej ti peklenski. Popoldne so nas poklicali v Rovte. Šla sva s Hrobatom in tam sva zagledala še Franca Vidmarja, ki je poučeval v Logaških Žibršah. Kar kratek ultimati: »Ali k domobrancem ali v internacijo!« Samo pogledali smo se in odgovorili: »V internacijo.«

Nobene stvari nisem imel. Oblečen sem bil v eno boljših oblek, imel ne dosti denarja in robec. Odpeljali so nas v Logatec. V sokolskem domu je bilo že lepo število mladih fantov. Potisnili so nas v dvorano in tam smo poiskali mesto. Po

vsej dolžini dvorane so bili na pručkah položeni plohi. Brez odeje, brez blazine za pod vzglavje. Tam nekje sem našel polo papirja. To sem pogrnil in se ulegel. Dolgo v noč nismo mogli zaspati. Na stranišče te je spremljal stražar. Čez teden dni bi morali s transportom v Italijo. In kaj se je zgodilo. Partizani so napadli Štampetov most prav tisti dan, ko je šel transport iz Ljubljane. Bil je dolg, nabasan vlak. Osvobodili so ves vlak in vsi so odšli v partizane, namesto v internacijo. Ostali smo zaprti v Logatcu tako dolgo, da so popravili most. Kaplanu Jožetu Cukaletu sem napisal pismo: »Dragi prijatelj! Lepo te prosim, javi mojim v Verd, kje sem in naj mi takoj pošljejo deko, ker me zebe ponoči.« No, moj prijatelj je oddal pismo šele čez tri tedne, torej zadnji dan, ko so nas transportirali dalje. Bil sem žalosten in obupan, kaj bo z menoj, zadovoljen pa sem bil, da smo končno šli naprej, ker so se pojavile uši. Transport se je ustavljal v Benetkah, Padovi, Trevisu in še kje.

Monigo. Tu je bila cela vrsta nizkih poslopij, levo in desno. V sredi je bilo veliko dvorišče. No, to dvorišče je bilo pregrajeno z bodečo žico. Na desni strani so bile ženske, na levi moški. Jaz sem bil v drugi fili. Fila je bila razdeljena v kamerade, brez vrat. Mislim, da jih je bilo šest. Tako si šel po sredini file levo in desno. V kameradi so bile postelje po dve v vrsti. Na koncu so bila stranišča in umivalnice. Moram reči, da je bilo stanovanje, to je ležišče, kar v redu.

Vladimir Lamut: Taborišče Monigo, grafika 1943. Vir: svetovni splet, Museums of the world.

V zgornjem pogradu sem se pretegoval ves dan. Iz kamna so delali eni križe, drugi prstane, male spominke. Tudi jaz sem naredil mali spominček. V tem logorju je bilo največ učiteljev, profesorjev, študentov in drugih. Tudi umetnik Lamut je bil med nami. Imel sem mali koledarček, v katerega so mi najbolj poznani interniranci zapisali nekaj besed ali verz v spomin. Lamut mi je celo narisal razdeljeni kampo, prepreden z žico. Na žici poje slavček.

In še nečesa ne smem pozabiti. Z Raba so pošiljali v Monigo oslabele internirance. Največ jih je pomrlo, nekateri pa so ostali živi. Vsak dan je bil v sobi ob vходу mrlič. Ob mrliču smo se šli »špiritizem«. Počepnili smo ob mizici, vsi smo se prijeli s prsti za rob mizice tako, da sta se mezinca mojih rok dotikala levo in desno mezincev drugega. Tako je bil sklenjen obroč. Pa je glavni medij vprašal: »Duša Kvaternika (takrat je ležal mrlič Kvaternik), povej z udarci mize, koliko mesecev bomo še tu. In mizica je udarila petkrat ali šestkrat. Najboljši medij je bil študent Marko Osredkar iz Ljubljane. Prav tega mladega fanta, starega 18 do 20 let so fašisti nekega dne odpeljali za talca.

Kaj pa hrana? Če ne bi prejemal paketov, ne vem, ali bi ostal pri življenju. Zjutraj smo dobili košček sira (rekli smo mu »spicostoj«) in hleščka, pa ne vem iz kate-re moke, in kavo. Opoldne smo dobili pol gavete juhe, to se pravi vode ali dva, največ štiri, sedem makaronov. Zvečer podobno. V gaveto smo dali prežganje ali smo nadrobili suhe skorje, ki smo jih prejeli v paketu. Če ni bilo drugega, smo narezali čebulo. Nekaj je bilo nujno dodati.

Pakete smo v Monigu še redno prejemali, meni sta bila ukradena le dva. V kantini si pa lahko kupil sadje, če si imel denar. V kantino sta imela vstop ob vsakem času tovarnar Švigelj Franko in Zupančič – tovarnar metel iz Ljubljane.

Vas Breg in Pako pri Borovnici so fašisti v celoti odpeljali v internacijo. Kar je mogel kdo, je lahko vzel s seboj. Franko je menda privlekel dve vreči denarja. To so fašisti dobro vedeli, zato je imel protekcijo na vsakem koraku. Sadju je lahko kupil, kolikor je hotel.

Nekoč, ko je bilo v kantini ogromno sadja, jaz pa sem imel denar, sem po Frankovem posredovanju kupil celo gajbico pomaranč. Prinesel sem jih na pograd. Tedaj pa so navalili name interniranci in vpili, kje sem dobil, kako da sem vse sam pograbil in podobno. Čeprav sem pojasnil, da jih lahko vsak dobi, če ima denar, pa ni zaleglo. Vse pomaranče sem razmetal po kameradi.

Torej Švigelj in Zupančič sta lahko kupila in prinesla, kolikor sta hotela, jaz pa nisem smel, čeprav sem pošteno plačal. Sodrga prekleta!

Kadar smo bili zunaj, smo se sprehajali »v krugu« in čez ograjo pošiljali poljubčke. Mene je zelo rada videla Marička, hčerka učitelja iz Čabra. Kadar se mi je

ljubilo in ko sem ležal na pogradu, sem se učil tudi italijanščine. Pisal sem spise in jih dal pregledovati in popraviti Hinku Ravbarju.

Interniranci so tudi pili. Vino so kupili v kantini. V sosednji sobi – kameradi so na zgornjih pogradih ležali sami učitelji; Borle iz Brezovice, Brus Boris iz Podlippe, Grašič, Ahačič, tako so se ga napili, da so kar tulili. Vstopil je dežurni oficir – tenente, ker sem jim bil najbližji, sem jih opozoril, naj utihnejo. Ker je oficir to opazil in ni ugotovil, kdo je rjovel, je s prstom namignil in jaz sem moral z njim. Prosil sem ga, naj mi oprosti, ker sem bolan. Imel sem 39 stopinj temperature ... »Prego signore tenente io sono malato ...« – a nič ni upošteval. Peljal me je čez dvorišče v hladno in mrzlo sobo. Na betonu sem moral prespati. Zjutraj me je osvobodil. Ko sem se vrnil, sem rekel prijateljem: »Hvala vam, zaradi vas me je kaznoval.« Pa so mi odgovorili: »Kdo ti je pa rekel, da nas opominjaj. Pustil bi nas pri miru.« Zapomnil sem si to prijateljstvo in hvaležnost.

Pri sestri Ivanki, poročeni Tršar, v Hribu, je stanoval tenente. Domači so vložili prošnjo za mojo izpustitev. Oficir je tudi posredoval, a me vrhniški politiki niso marali nazaj. Skoraj vsi interniranci so bili iz Moniga premeščeni v Gonars, jaz pa sem ostal v Monigu. Ta čas sem jim prestavljal njihove želje v italijanščino. Mnogo stvari nisem znal, toliko pa že, da so me razumeli. Končno, po desetih mesecih, sem bil izpuščen. O, zlata svoboda.

Drugi dan, v nedeljo, sem šel v kino. Osvetljena dvorana, glasba pred začetkom, domači, otroci, prijetno. Joj, kako je bilo vse lepo, svečano. Moje najlepše doživetje v življenju.

Na staro službeno mesto nisem več šel. Prosil sem za Vrhniko, Borovnico ali Drenov Grič. No, dobil sem dekret za Borovnico. Stanovanje sem dobil pri Mavčevi Berti. Bila je poznana daleč okoli. Najbrž je preveč izbirala ženine in ostala je sama. Soba je bila v pritličju. Bila je prilično lepo urejena, opremljena, in zadovoljen sem bil. Skuhala mi je tudi to, kar sem prinesel. A te kuhe se je naveličala in mi sobo odpovedala.

K njej je zelo rada hodila Horvatinova Albina, saj sta bili prijateljici. S temi sem bil jaz v daljni žlahti. Ti so me vzeli na stanovanje, soba je bila revna, hiša pri postaji. Zdelo se mi je daleč od šole. Bili pa so vsi ljubezni z menoj. Pa me je nekega dne v šoli vprašala učiteljica Hela Košutova, če bi šel stanovat k Majaronovim. Njen stric se je preselil v Ljubljano, v hiši so ostale same ženske, neka teta iz Loške doline, ki je zbežala zaradi varnosti. Takrat so že partizani napadali italijanske postojanke, Italijani pa so se maščevali nad ljudstvom. Potem je bila v hiši še kuharica, sobarica in dekla. Ker je bila hiša le nekaj korakov od šole, sem zagrabil za ponudbo.

Nastanili so me v spodnjem salonu. No, ja, vse bi bilo še ugodno, če soba ne bi bila tako vlažna. O kakšnem lepem, razkošnem salonu ni bilo govora. Pa je italijanski seržent iskal stanovanje in vprašal tudi Majaronove. Računali so na kupčijo, pa oddali ta salon seržentu, mene pa preselili v mali salon zgoraj. Kakšen mali salon – prehodna soba s tremi vrati in takim prepihom, da sem kmalu močno zbolel. In kaj se je še dogodilo? Karabinjerji so iskali mlajšo žensko, terenko. Sobarica je imela enako ime in priimek. Ker je bilo ponoči, ni šel nihče odpret. Jaz bi moral, pa sem se prestrašil, ker so po vratih tolkli s kopiti. Ojunačil sem se in šel proti vratom, a tedaj so že izbili ključavnico in vdrli v hišo. Jaz sem zletel po stopnicah v 1. nadstropje in vojaki za menoj. Po meni je sedaj, sem zavpil, roke odročil ob steni in čakal. Tedaj so iz sob prišle vse ženske v spalnih srajcah. Sobarico so odpeljali, a so jo takoj zjutraj izpustili; jaz pa sem drugi dan povedal Košutovi Heli, da me je spravila v slabo stanovanje, slabo okolje, da nisem prav nič zadovoljen.

Ponudili so mi sobo Košutovi. Takoj sem pobasal svojo ropotijo in odjadral. V tako imenitni Majaronovi hiši pa tako doživetje in razočaranje! Majaron me je lepo sprejel. Vprašal me je, ali igram šah, katere igre s kartami, če znam tarok itd. Iz oči sem mu čital, da je zadovoljen.

Še nič nisem omenil šole. Upravitelj je bil Tavčar. Že prvi trenutek me je lepo sprejel. Šola je bila osemrazrednica. Bil sem razrednik petega razreda. Joj, kako sem imel prijetne učence. V razredu je bila tudi upraviteljeva hčerka Maruša. Brihtna, živahna in dovtipna deklica. Vse novice, uspehe, neuspehe, najmanjše dogodivščine je prenašala domov. Mamica je bila tudi učiteljica. Med brihtnimi in simpatičnimi so bili tudi Kusova Cila, Hribarjeva Mira in Jože, Debevčeva Helena in Milena. Ta Helena danes trdi, da je bila edina, ki me ni marala in me je sovražila, pa trmasti Kovačič, pa Meletov Tonček in Tina s Pokojišča. Poročila sta se in živita na Vrhniki. Skratka, ta razred mi je bil v vseh službenih letih najbolj pri srcu. Učil sem rad, z vsem srcem, ljubeznijo in s simpatijami, in rad se jih spomnim in obujam spomine.

Kadar je šel upravitelj v prvo nadstropje, je rekel: »Na enem koncu se dere Tone, na drugem pa Hela Košutova.« Mislim, da so mene slišali tudi na cesto. Upravitelj je bil tudi čebelar. Čebelnjak je imel v Ohonici, prva vas iz Borovnice. Večkrat sva šla k čebelam. Rad me je vzel s seboj. Šele po mnogih letih sem slišal, da ni obiskoval samo čebel, pač pa nosil partizanom sporočila.

Nekega lepega dne, ko smo z vso zagnanostjo učili, so prihrumeli ameriški bombniki. Aha – borovniški viadukt. Vrgel sem kredo k tabli in vsi smo tekli

proti Ohonici. Debevčeva Reza je tekla s kolovratom v roki. Ta dan so prišla le izvidniška letala, drugi dan pa bombniki. Spet smo tekli, in odvrgli so več bomb. Bilo je 25 žrtev. Eno dekle je delalo na njivi pod viaduktom. V rjuhi so odnesli posamezne dele, kolikor se je pač dalo pobirati. Največ mrtvih je bilo nemških vojakov na železniški postaji.

Prihrumeli so ponoči. Jaz sem ležal v postelji, okna sem imel zatemnjena, kar zaslišim glasno govorjenje na cesti. Odprem polkno in glej – vsa Borovnica je bila svetla kot podnevi. Zaslišal sem Helin glas, tekel sem po stopnicah, vsi domači so bili v kleti. Vstopil sem pod obok med vrata, nad hišo so letele bombe postrani in padale na pokopališče nekaj deset metrov proč. Kar zobje so mi šklepetali in telo se nam je treslo od strahu in groze.

Takoj zjutraj sem se odpravil domov, saj šole ni bilo več. Ko sem prišel pod viadukt, glej ga, šmenta – bombniki. Nisem vedel, naj hitim naprej ali nazaj. Obrnil sem se in kar so me nesle noge, hitel nazaj. Tedaj niso bombardirali, le ogledali so si uspeh prejšnjega dne.

Kasneje sem se kar z biciklom odpeljal v Verd, domov.

Borovniški viadukt po bombardiranju. Foto: svetovni splet, FB.

Doma sem bil med počitnicami, z novim šolskim letom sem bil dodeljen v Bevkah. Vozil sem se en mesec s kolesom skozi Blatno Brezovico. V tem času je bila ugodno rešena prošnja in v novem letu sem prišel na Vrhniko. Upravitelj v Bevkah je bil jezen, ker sem jo popihal, a v Bevkah mi ni bilo prav nič všeč, še v vas nisem nikoli zašel.

Na Vrhniki je bila šola višje organizirana. Upraviteljica je bila moja nekdanja razredničarka Marija Petkovšek, pretkana, verzirana učiteljica. Nikoli nisi vedel, kdaj ti bo pripeljala zaušnico. Pouk je bil v stari šoli, v rokodelskem domu in stari hiši ob Hribskem potoku pri Grampovčanovi Johani. Tu sta bili kar dve učilnici, večja soba, kjer je bil razred deklic, in manjši štibelec, kjer je imelo pouk 17 fantov. To je bil moj razred. Rad sem jih imel in dobro smo se razumeli.

Nastopil je mesec maj in z njim svoboda, začeli smo vse na novo, tudi s šolo. Vrhnika je bila okraj in Darinka Deželova je bila inšpektorica. Upraviteljstvo je takoj prevzel učitelj Pavletič Franc. Oba njegova sinova sta bila v partizanih, eden je padel, drugi je imel visok čin. Inšpektorica Deželova ni znala pisati na stroj in je prosila, naj pride nekdo od učiteljstva pomagat, seveda popoldne po končani šolski obveznosti.

Nekaj tednov je pomagala Stroj Mira. Ko je ta opustila delo, sem se jaz javil. V začetku je šlo počasi, a sem se kmalu privadil in inšpektorica je bila zadovoljna. Tudi Deželova ni vzdržala dolgo, bilo je preveč dela.

Za inšpektorja je bil z dekretom nastanjen Volk Stane. Bil je Vrhnčan. Na Lošci si je zgradil hišo, pred vojno je služboval v Hrastniku kot učitelj. Med vojno, ko so Nemci izgnali vse učitelje, je delal v parketarni v Verdu, dokler ni bil interniran na Rabu. Z Volkom sva se odlično razumela.

Vsa učiteljska mesta so po vojni razpustili in treba je bilo ponovno vložiti prošnjo po novih zakonih in predpisih. Vrhnška šola je imela 12 učiteljskih mest. Na razpis se jih je javilo 30. Prav nobenih izgledov ni bilo, da bi jaz ostal na Vrhniki, zato sem se odločil za Borovnico. Pa sem se čez nekaj dni premislil in inšpektorju Volku takole rekel: »Najprej sedi, potem ti bom pa nekaj zaupal. Glej, toliko učiteljev se je javilo za Vrhniko. Nič niso tu pustili in nič jih ne veže na Vrhniko. Tudi jaz bom prosil za mesto učitelja.« Odgovoril mi je: »Napiši prošnjo! Ne misli pa, da bom jaz izbiral učitelje. Vse prošnje bom oddal krajevnim organizacijam in one bodo odločile.«

Moj tekmeč je bil Jordan Jože, rekli smo mu Lepi Pepi. Bil je terenec, jaz pa nisem vedel, ker se je vso vojno mešal med domobranskimi organizatorji. Torej je imel zasluge in krajevni odbor Verd se je tudi potegoval zanj. A glej, AFŽ Vrhnika pa je predlagala mene in sem bil določen, da ostanem na Vrhniki. Lepi Pepi pa je odšel na Štajersko.

Začelo se je novo delo. Druga politika, druga organizacija in drugi šolski programi so zahtevali drugo vzgojo, drugega človeka. Bil sem mlad, zdrav, vesel, zadovoljen, poln načrtov. Začel sem delo.

Bil sem razrednik 7. razreda. Učil sem še v vajenski šoli, v večerni šoli, ki je bila organizirana za tiste, ki niso imeli zaključene osnovne šole. Predaval sem oficirjem in inštruiral miličnike, da so lahko opravljali izpite. Razredničarka 8. razreda je bila Albina Zakrajšek. Bila je že starejša učiteljica. Ni rada poučevala telovadbe, jaz pa petja ne, in sva zamenjala predmete. Z učitelji smo se lepo razumeli. Bil sem strog učitelj, pripravljen za vsa dela, in lepo sem se pripravljaj na pouk.

V 8. razredu je bil učenec Vrhovec Jože, ki mi je pri vsaki uri nagajal. Resnično mi je rahljaj živce, zato sem ga spodil iz telovadnice. Bila je zadnja ura. Ko sem šel domov, sem premišljal, kaj naj naredim. In na mostu mi je padlo v glavo. Ni sem zavil na levo proti domu, temveč sem krenil na desno k učenčevemu očetu. »Dober dan, danes sem prišel k vam zaradi vašega sina Jožeta. Ne veste, kako mi nagaja ...« Vstal je zelen od besa, jaz sem odšel, predno je prišel sin domov. Ne vem, kako sta se pogovorila in kaj je bilo. Vem le, da od tega dne nisem vedel, da je pri pouku. Bil je miren, poslušen, priden. Ukrotil sem Brdavsa, sem večkrat pomislil.

Okraj Vrhnika so kmalu ukinili, tako majhni okraji se niso obnesli v praksi. Vrhnika se je priključila ljubljanskemu okraju. Pavletič je prosil za pokoj in upraviteljstvo je prevzel Stanko Volk. Vrhniška OŠ se je preimenovala v nižjo gimnazijo (od 5. do 8. razreda).

Kolega Volka sem vzljubil in vsak dan sem se oglasil pri njem. Zelo rada me je imela tudi njegova mama. Bila je ljubezniva in prisrčna ženska. Če sem bil kakšen dan zadržan in se nisem ustavil, me je naslednji dan takoj vprašala: »Tonček, kje ste bili pa včeraj?«

Leta 1946 mi je umrl brat Janez. Premalo se je pazil. Zapustil je tri otroke: Jano, Janeza in Avgušтина. Škoda.

Nova Jugoslavija je zaživela. Nov red, novi zakoni, preobrazba šolstva, obnova, novo pestro življenje. Prosvetni zakon je v šolstvu predpisal praktične izpite. Takoj sem se prijavil komisiji, seveda pa sem se moral na izpit tudi pripraviti. Opravil sem ga med prvimi. Takrat je bil predpis, da je komisija prišla na šolo, kjer je poučeval prijavljeni. Tisto leto sem učil 8. razred. Najprej sem napisal pedagoško nalogo, potem sem nastopil pri matematični uri, in nazadnje je bil zagovor nastopa. Izpit sem opravil s prav dobro oceno. Bil sem popolnoma zadovoljen, vesel in tudi močno utrujen, izčrpan.

Leta 1946/47 je bila ustanovljena Višja pedagoška šola. Že na meščanski šoli na Jesenicah, kjer sem učil nekaj mesecev pred stalno zaposlitvijo pri Sv. Treh Kraljih, sem sklenil, da ne bom hribovski učitelj, marveč malo več. Meščanskih šol ni bilo več, zato sem želel pridobiti kvalifikacijo za poučevanje na nižji gimnaziji. Vpisal sem se takoj na Višjo pedagoško šolo na oddelek za biologijo in kemijo. Opravil sem vse izpite iz kemije, somatologije, zoologije in iz splošne botanike. Izpiti so bili zelo zahtevni, bil sem preobremenjen z delom in nisem zmogel. Leta 1963 sem se ponovno vpisal na VPŠ in končal študij na oddelku kemija in tehnični pouk. Postal sem predmetni učitelj za tehnični pouk in kemijo. Ne bom opisoval težav in skrbi, cilj sem dosegel.

Od leta 1948 do 1952 je bil na Vrhniki ravnatelj Mulej Stane, Volk Stane je bil premeščen v Lenart v Slovenskih goricah. Obsodili so ga, da je informbirojevec, pa so ga premestili. Ko je Mulej Stane prišel na Vrhniko, je najprej poiskal mene. Ne vem, kdo ga je poslal k meni. Poiskala sva stanovanje in za vse sem mu bil na uslugo. Tedaj je prišla na Vrhniko Jaklič Mila, sestra moje svakinje, torej sorodnica. Bila je redna slušateljica VPŠ (biologija in kemija). Njen mož je bil takrat zelo upoštevan uradnik na občini. Razumljivo, da sem bil jaz odveč. Ker nisem imel končane VPŠ, sem moral učiti tretji razred, a le za eno leto.

Za naslednje leto sem šel učiti nazaj na nižjo gimnazijo. Poučeval sem risanje. Ta predmet sem imel zelo rad, ker sem bil že od vsega začetka dober risar. Pozneje sem poučeval srbohrvaščino. Na šoli ni bilo učitelja za ta predmet. Učili smo ta predmet kar trije: Hinko Ravbar, Bojana Arrigler in jaz. Vsak nekaj ur. Pa je prišla na šolo inšpektorica Biserka Ercegovc in je bila z mojim poukom najbolj zadovoljna. Predlagala je ravnatelju Stanetu Volku, ki se je leta 1952 vrnil nazaj, naj jaz prevzamem srbohrvaščino na šoli. Mulej je odšel v Radovljico.

V šolo sem se vozil s kolesom. Kakšno kolo – stara italijanska krača. Marsikatero pikro ali norčavo pripombo sem slišal, kar pa me ni motilo. Vsak dan sem ga prislonil ob stopnice v pritličju. Pa so si prav ti mulci izmislili in mi vsak dan spustili zračnice koles. Zračne tlačilke nisem imel, zato me je še bolj razkačilo, ker sem moral do doma pešaćiti.

Stekel sem v prvo nadstropje v zbornico. Kolegi in kolegice so se ravno pripravljali na odhod: »Lepo vas prosim, pomagajte mi poiskati krivce. Včasih pogledajte, kdo bo skočil od mojega kolesa.« Vsem sem razložil, kaj se dogaja z njim. Že drugi dan je pristopila kolegica Petra: »Tone, danes sem videla, kdo je skočil od tvojega kolesa!« Povedala mi je ime. Hvala ti! Konec cirkusa. Naslednje jutro sem šel prav v ta razred. Pokličem zlikovca k tabli. »Sedaj pa ti pokliči še druge! Tovarišica Petrovčičeva mi je povedala, da si ti skočil od mojega kolesa.

Takoj povej za ostale.« Vedel sem, da je bilo spuščanje zračnice organizirano. In kako? Eden se je postavil sredi stopnic, da je kontroliral vhod v zbornico, drugi je stal pod stopnicami, tretji odvil ventil zadnjega kolesa. Če se je kdo od učiteljev prikazal, so imeli poseben znak in opozorilo. Posebno so pazili name. Kako naj bi jih dobil? Štiri zlikovce sem zbral na odru pred tablo, vzel sem leseno metrsko palico, jim napel zadnjice in vsakemu pritisnil tri gorke. »Midva sva v sorodu, ti jih dobiš pa pet!« sem pripomnil Pavkarjevemu Jaku. In sem užgal, kar se je dalo.

Ko je prišel Jaka domov opoldne, je vprašal mamo: »Mama, kaj smo mi s Pirnatom v žlahti?« »Seveda smo,« je odvrnila mama, »on je moj bratranec.« »Pa mi tega nisi nikoli povedala,« je pripomnil Jaka. »Saj me nisi nikoli vprašal,« je odgovorila. Drugi dan navsezgodaj se je prikazal od strani Jaka: »Dobro jutro, stric!« Od tistega dne dalje me je vljudno in veselo pozdravljala.

Nekaj časa sem učil tudi telovadbo, dekleta je učila pa Stana Šušteršičeva. Skupaj sva pripravila tudi telovadni nastop. Kar precej gledalcev je bilo.

Pa še nekaj pripovedi o dramskem delu. Leta 1945 je bil še Miklavžev sprevod in obdaritev otrok. Miklavž je bil Stane Volk. Naslednja leta je bil samo še Dedek Mraz. Za ta dogodek sem pripravljala igrice z velikim uspehom: Triglavska roža, Mogočni prstan, Trnuljčica, Sneguljčica, V bratskem objemu, Rdeča kapica ... včasih sem še sam napisal scenarij. Otroke sem učil besedila, naredil načrte oblek in sam izdelal posamezne scene.

Vse igrice so bile spremljane s petjem in plesi; pri petju so mi pomagali učitelji petja: Stane Habe, Drago Bitenc in Tone Jurjevčič. Po več mesecev sem učil otroke in zelo zelo radi so igrali.

Na Vrhnikih smo igrice večkrat ponavljali, gostovali pa smo tudi v sosednjih šolah in občinah, v Domžalah, kamor nas je povabil Habe Stane, ki je bil premeščen tja, pa v Sežani, kamor nas je povabila Minka Ravbar, ki je po vojni tam učila ... Joj, zaradi tega gostovanja mi je nekdo odlično zrahljal živce. Nikoli nisem zvedel kdo, pa si tudi nisem prizadeval, da bi zvedel. Naročen kamion za prevoz igralcev in rekvizitov, scene in spremljevalcev nam je bil uro pred odhodom odpovedan. Nikjer nismo mogli dobiti prevoznega sredstva, čeprav sem dirjal sem in tja. Nabito polna dvorana nas je čakala, a nas ni bilo. Sramota brez primere. To je lahko napravil le brezvestnež, nekulturni človek.

Šli smo naslednjo nedeljo, dvorana pa ni bila čisto polna. Nekateri niso hoteli še enkrat riskirati. Otroci so se potrudili in odlično zaigrali, uspeh je bil popoln.

DPD „SVOBODA“ • VRHNIKA

Priladi v nedeljo, dne 10. marca 1957 ob 20. uri v Cankarjevem domu

KLASUNDO • KR

KROG S KREDO

REZILA: PRISAT TONE

OSEBE:

CANG-HAITANG	BAVBAB BELKA
CANGGOVA, ŽENA MUTI	TRUBHETAR, MARILJA
CANG-LING, NJEN BRAT	ORLAK IVAN
TONG, ŽIVONIK	POORHOGAB, BILČON
PAO, TRING	BURMEZ JANKO
MA, MANDALIN	EROVNIK, DOSTJAN
YU-PIL, NJEGOVA ŽENA	KOKOT MAGDA
ČAV, TAJNIK PRI SOCIJCU	SODNIK JANEZ
ČU-ČU, NJEN SOBRAT	ELSNER EVGEN
EMILJA	RIJAVEC JANA
TONNIK	REHIC EMIL

TONNIK V PREDPRODAJU

V TRGOVINI „NA KRIZIČU“

Našo mladost, našo prihodnost, vztrajnost, ljubezen, delo.
Gledaj se, pravi delavci v čajski, drugi na vnu pri. Moja,
tudi na volitvi, živijo v mojih jani.

BRODIL SEM SKOZI ČAS ... 131

Ob igrici Frana Milčinskega – Mogočni prstan pa sem se spomnil sošolca Marjana Pliberška, ki je bil zaposlen v operi kot scenograf. V četrtem letniku učiteljišča sva sedela skupaj v zadnji klopi. Po končanem učiteljišču je študiral umetnostno akademijo. Pot pod noge in v Ljubljano!

Zmenila sva se, da mi do velikonočnega ponedeljka, ko sem načrtoval premiero, naredi posamezne scene, saj ima igra štiri dejanja in sem pomoč dejansko potreboval. Na veliko soboto pa mi sporoči, da je hudo bolan in da s sceno ne bo nič! Mislil sem, da bom ponorel! Pa mi šine v glavo – po fante grem – sedem na kolo in se odpeljem k njim: Tonetu Leskovcu, Marku Gromu, Janezu Končanu in Jaku Petkovšku. Fantje, takoj v šolo, naredili bomo sceno! Material sem imel že pripravljen v šolski telovadnici; raztegnili smo papir in izrezali 6-krat 6-metrске kvadrate. Vzel sem srednje velik čopič, zmešali smo barvo v škafu in naredili obrise prve slike. Fantje so z velikimi pleskarskimi čopiči barvali, da je bilo veselje gledati ... v nedeljo popoldne smo scenske slike že lahko pritrdili na rampo. A vrag mora ponagajati. Med igro v II. dejanju se je velikanska stran odtrgala iz kota počez in padla na tla, na oder. Hitro sem ugasnil luči, vzel reflektor in tiho ukazal igralcem: »Naprej se pomaknite.« Razumeli so me in krasno smo rešili neljubo situacijo.

Od učencev sem se poslovil na koncu šolskega leta 1973:

Živel sem dolgo časa z vami
v veselju in bridkosti.
Menim, bilo je kar dovolj
prešernih ur in pa strogosti.
Vem, da niste grčav les,
zato obrišite solze si v očeh,
predno pojdete v širni svet,
zapišite prelep nasvet:
Še ptiček izpod tujega neba
prileti nazaj, na domača tla.
Srce, ljubezen, domotožje,
hrepenenje kazalo vam bo pota.

Vzgajati je lepo, o – zelo lepo!
Vzgajati je ... na uho ti bom povedal –
dostikrat zelo težko!
Zakaj trdim tako?

Poglej! Deklica prinesla je v šolo
listke »kosmate« vsebine.
Ko mati je zvedela za to,
dejala je: to ni tako hudo!
Ko fantek pokazal je svoje moči,
pretepal se je na cesti kar do noči,
ko mati zvedela je to,
dejala je, saj ni tako hudo!
Ne bom nadalje našteval
podobnih stvari,
pridi, vzgajaj še ti!

A domovina kliče poštene in delavne ljudi.
Brodil sem skozi čas,
opazoval sem svet,
opazoval ljudi,
čital zgodovino
seznanjal se s politično doktrino.
Se bo li svet uklonil?
Preveč je spletkarij,
gnusnih prevar in hudobij,
premalo je sočutja do človeka,
znanost in tehnika moderna
in pest jeklena
morda bosta le
sovražni svet uklonila
in ga umirila!

Šel sem na ples,
šel življenju nasproti
gledal mladi svet,
gledal življenje na poti.
Mladen'či prešerni so bili,
dekličji ljubki in nežni so bili,
in vsi so se veselili.
Bilo je lepo.
Bilo je pri srcu toplo!

Iz šolske kronike⁵

Zanimivi spomini na delovanje učitelja Toneta Pirnata so zapisani tudi v zvezkih Šolske kronike, ki jih hranijo na OŠ Ivana Cankarja Vrhnika⁶, njegovo delovanje je posebej zabeleženo med letoma 1952 in 1972, ko je vodil tehnični krožek, nekaj časa celo na obeh vrhniških osnovnih šolah, poučeval tehnični pouk, srbohrvaščino, moralno vzgojo, risanje, kemijo, skrbel za prometno vzgojo, vodil dramski in lutkovni tečaj in številne delovne akcije, ki so se jih udeleževali osnovnošolci.

Za razširitev kulturnega obzorja dijakov je gimnazija potom tov. Pirnata organizirala poset nekaterih gledaliških predstav v dramskem gledališču v Ljubljani – Sneguljčica 21. I. in 24. II. Linhartovo dramo Matiček se ženi. Manjkalo tudi ni dramatičnega krožka, katerega je vodil tov. Pirnat ter z dijaki uprizoril več prizorov pri proslavah ter s samostojno mladinsko opereto »Bajka o slavcu«, ki je bila trikrat uprizorjena.

Vse leto je delovala v prostorih gimnazije vajeniška šola, vodil jo je tovariš Pirnat. (ŠK nižje gimnazije, 1952/53, str. 2 in 5)

Kot vsako leto so tudi letos dijaki praznovali Novoletno jelko z igrico Snežak, s šaljivimi prizori in plesom v Cankarjevem domu 30. decembra 1953, kjer je občinski SZDL na Vrhniki obdaroval dijake s čajem, piškoti, čokolado in pomarančami. Okrajni svet za prosveto in kulturo pa je obdaroval kolektiv z nogometno žogo in z žogo za roket. Dijaki so pod vodstvom tov. Bitenca, tov. Pirnata in tov. Kožuhove pripravili spored ter ga izvajali 27. decembra 1953 za predšolsko mladino, 28. decembra za osnovnošolsko mladino. Poleg tega pa je dijaški orkester še sodeloval pri Novoletni jelki v Podlipi, Ligojni, Bevkah in Blatni Brezovici.

Osnovna šola je praznovala letos 50 letnico svoje zgradbe. V ta namen je vodstvo osnovne šole organiziralo kulturni teden in veliko razstavo gospodarske dejavnosti na Vrhniki. Pri kulturnem tednu je sodelovala naša mladina s folklorno skupino in orkestrom. Vodstvo nad celotno razstavo pa je imel tovariš Pirnat. (ŠK nižje gimnazije, 1953/54, str. 8, 9 in 17)

17., 24. in 25. aprila so dijaki pod vodstvom tovariša Pirnata igrali mladinsko igro Trnjulčica za občinstvo in dijake. (ŠK nižje gimnazije 1954/55, str. 19)

⁵ Šolska kronika vsebuje vsako šolsko leto znova podatke o pričetku, prekinitvah in zaključku pouka, število učencev posameznih oddelkov, navaja datume ljudskih in šolskih slavnosti, beleži spremembe v učiteljskem zboru in važnejše dogodke v kraju (organizacija občin, šolskih odborov, roditeljskih sestankov, skupščin, spremembe šolskih okolišev), navaja spremembe in stanje šolskih poslopij, šolske organizacije, učne načrte, metode in literaturo. V njej so ohranjena navodila republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje in zavoda za šolstvo. Popisano je zdravstveno stanje in socialno varstvo mladine, nadzori in pomembnejši obiski šole.

⁶ Prepis iz Šolske kronike je nelektoriran.

Pod vodstvom tov. Pirnata so dijaki uprizorili mladinsko igro Janko in Metka. S predstavo za odrasle in ponovno za šolsko mladino so dosegli lep uspeh. (ŠK nižje gimnazije 1955/56, str. 28)

Dijaki 4. razreda, šol. leto 1957/58. Spredaj sedijo: Ela Planinc, nato učitelji Anton Pirnat, Vera Peterca, Stane Volk, Marta Aleksič in Štefka Pirnat, zadnja na desni učenka Breda Simon. V prvi vrsti: Janez Lovišček, Zorka Lovrenčič, Vera Brenčič, Majda Zupan, Tatjana Verbič, Marija Molek, Mateja Grom, Lučka Tomšič, Vida Košmrl in Marta Petrovčič. V drugi vrsti: Tomo Lovrenčič, Maks Petkovšek, Janez Jereb, Peter Petkovšek, Franc (Jakob) Gantar, Pavlina Tršar, Majda Buh, Manca Čepon, v zadnji vrsti: Rudi Malavašič, Alojz Suhadolc, Uroš Gruden in Jože Štirn. Foto: arhiv OŠ Ivana Cankarja Vrhnika.

2. a razred leta 1958. Zadaj učitelj Pirnat. Foto: arhiv OŠ Ivana Cankarja Vrhnika.

Tehnični krožek, ki ga vodita tov. Pirnat Anton in Štefka, je naredil več maket modelov in učil po načrtu pouka fizike. Vsi izdelki so bili razstavljeni na šolski razstavi in nekaj od teh tudi poslanih na okrajno razstavo v Ljubljano. Ustanovljen je bil tudi Klub mladih tehnikov, ki ga vodi tov. Pirnat Anton.

Tečajniki učiteljskega tehničnega tečaja, 1959. Foto: arhiv OŠ Ivana Cankarja Vrhnika.

Razstava izdelkov tehničnega tečaja.

Od 6. do 11. VII. se je vršil tečaj za tehnični pouk za vse učiteljstvo naše občine. Organiziral ga je občinski instruktor tov. Pirnat Anton s pomočjo Občine. (ŠK nižje gimnazije 1958/59, str. 59 in 63)

Ker je bila v tem šol. letu novoustanovljena I. osn. šola J. Mraka, so bila v maju 1958 vsa učna mesta razpisana ... Na I. osn. šoli J. Mraka pa so honorarno poučevali, oz. dopolnjevali učno obveznost učitelji iz II. osn. šole: ... učitelj Pirnat Tone ... Ta rešitev, ki jo je uredil »svet za šolstvo« obč. Vrhnika, ni bila posrečena. (ŠK OŠ JM 1958/59)

Pouk v takrat novi osnovni šoli na Vrhniku se je pričel 30. januarja 1905. Od leta 1958 do 1979. je bila šola poimenovana po Janezu Mraku. Foto: MDV.

Prvi načrt nižje gimnazije na Lošci, 1955. Foto: arhiv OŠ Ivana Cankarja Vrhnika.⁷

⁷ Prvi načrt je za nižjo gimnazijo naredil leta 1952 arhitekt Zupančič, nato so bile z reformo nižje gimnazije ukinjene, začeta dela so se ustavila in nov načrt za osnovno šolo je delo arhitekta Navinška.

Gradnja nove šole. Foto: arhiv OŠ Ivana Cankarja Vrhnika.

Odprija nove šole 4. septembra 1960. Foto: arhiv OŠ Ivana Cankarja Vrhnika.

Prvi učiteljski zbor v novi šoli.

Z leve: Marija Ravbar, Antonija Permoser, ?, zadaj Marija Mohar, Marta Aleksič, Anica Žun, Štefka Pirnat, Tone Pirnat, Jana Majer, Julči Drašler, Bronka Novak, Vinko Podobnik in Valči Fefer, za mizo sedijo: Mila Jaklič, ?, ?.

Foto: arhiv OŠ Ivana Cankarja Vrhnika.

10. X. je bil sprejem pionirjev iz 8. razreda v mladinsko organizacijo vezan s slovesno proslavo v C. d. Za program sta poskrbela tov. Pirnat in Bitenc. V tem šolskem letu so učenci tekmovali v šol. zadrugi. Obdelali so celotno ledino za novo šolo cca 30 a zemlje. Posadili so krompir, zelje in paradižnik. Delo je bilo organizirano po razredih pod vodstvom tov. Pirnata Ant. in Štefke. Učenci so vse sami obdelali in uspeh zelo zadovoljiv. V obč. tekmovanju so dosegli prvo mesto. (ŠK OŠIC 1959/60, str. 72 in 74)

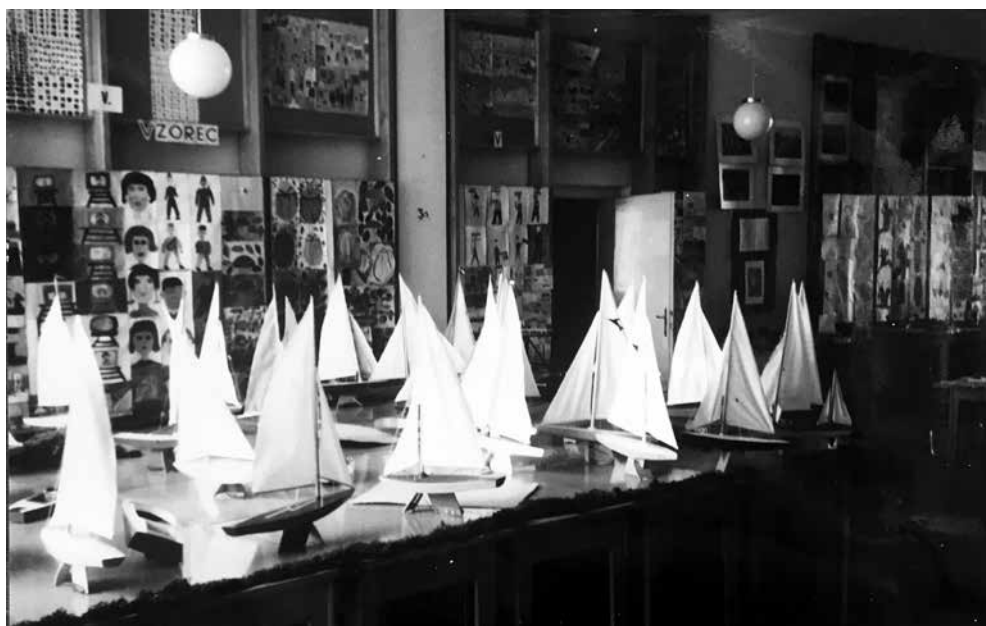

Sprejem pionirjev v Zvezo socialistične mladine, 1960. Tone Pirnat stoji prvi z leve.

Foto: arhiv OŠ Ivana Cankarja Vrhnika.

Koncem šol. leta je bila razstava vseh risarskih tehničnih in šol. izdelkov v hali šole. Razstavo sta organizirala tov. Pirnat A. in Modrijan J. (ŠK OŠIC 1961/62, str. 107)

Od 1962. do 1964. so potekale JPI – jugoslovanske pionirske igre, katere naj bi navdušile pionirje za tehnično vzgojo in jih pripravile do tega, da bi se zanimali za tehnični napredek pri nas in v svetu, ki ga je prinašala revija Življenje in tehnika in pa TIM, ter da bi spoznali razne poklice. Vodstvo in organizacija tega tekmovanja je imel tov. Anton Pirnat, učitelj tehničnega pouka na šoli. Učenci so tekmovali v različnih dejavnostih: izdelovali razne tehnične predmete, obiskovali izvenrazredne krožke in podobno. S svojimi izdelki so nastopali na okrajni razstavi v Kranju in na republiški razstavi v Ljubljani. Predhodno so razstavili svoje predmete na domači šolski razstavi. Za svoje delo so prejeli od okrajne LT 80 000 din nagrade ter priznanje. Vodja tov. Pirnat pa je dobil od okrajne LT plaketo kot priznanje za trud in požrtvovalnost. Na tekmovanju »Spoznaj poklice in gospodarstvo v občini« so dosegli kot skupina I. mesto, kot šola pa II. mesto z nagrado 60 000 dinarjev.

Makete jadrnic na šolski zaključni razstavi, 21. 6. 1963. Foto: arhiv OŠ Ivana Cankarja Vrhnika.

Učenci 8. razredov in oni učenci, ki končujejo šolsko obveznost, so si ogledali oddelek za elektroniko tovarne Iskra v Ljubljani ter Litostroj pod vodstvom tov. Pirnata.

Zavod za zaposlovanje delavcev ima v svoji komisiji tudi člana našega delovnega kolektiva tov. Pirnata, ki skrbi preko šolske skupnosti, da se učenci seznanjajo z različnimi poklici, ima sestanke in predavanja z njimi, jih vodi po tovarnah in obratih v in izven kraja ter skrbi potem anket, da dobi učenec poklic, za katerega se je odločil. V tem letu je zavod za zaposlovanje delavcev organiziral mladinsko oddajo »Spoznavaj poklice in gospodarstvo v komuniki«, kjer je skupina iz naše šole zasedla 1. mesto. (ŠK OŠIC, 1963/64, str. 142, 143 in 162)

Največ dodatne pomoči so nudili učitelji: ... Pirnat 44 ur.

Za Novo leto sta pripravila tov. Pirnat in Moharjeva uspel program. Dedek Mraz je šolo obdaril s knjigami. Usmerjanje v poklic. Poverjenik Tone Pirnat je pripravil načrt za to delo in skrbel, da bi ga izvedli. Sam je vodil pogovore u učenci in jim pokazal več filmov. V zimskih počitnicah so se učenci praktično seznanjali z delovnimi mesti v Liku, Elektronu, Trgovskemu podjetju in Industriji usnja. Ogledali pa so si tudi druge delovne organizacije na Vrhniki. (ŠK OŠIC 1964/65, str. 9, 14, 17 in 18)

Razvijanje nadarjenih učencev; deloval je tudi tehnični krožek pod vodstvom tov. Pirnata.

Delo samoupravnih organov ... V upravni odbor so bili izvoljeni Julči Drašler, Tone Pirnat, Boris Brus, Janez Smrtnik in predsednica Štefka Pirnat. (ŠK 1965/66, str. 38 in 45)

Na lastno pobudo smo uredili pot do grobnice k Drči. Akcija je trajala 16 ur, pionirji so opravili 356 ur prostovoljnega dela. Vodil jih je tov. Pirnat. (ŠK OŠIC 1967/68, str. 93)

Novoletno praznovanje smo imeli v soboto, 28. dec. Dramski krožek pod vodstvom tov. Pirnata je pripravil igrice Kristine Brenkove Novoletno darilo.

18. in 19. aprila smo izvedli šolsko tekmovanje v poznavanju cestnoprometnih predpisov in vožnje s kolesom. 20. aprila pa je bilo občinsko tekmovanje. To pot so se dobro odrezali tudi naši tekmovalci in prejeli več nagrad. Vodil jih je tov. Pirnat.

Pionirska organizacija (mentorja T. Pirnat in T. Kocjančič) je sodelovala predvsem pri proslavah 25-letnice pohoda XIV. divizije in drugih pomembnih dogodkih. (ŠK OŠIC 1968/69, str. 115, 118 in 125)

29. IX. je bil pionirski dan, ki ga je organiziralo DPM Vrhnika. Srečali so se pionirji iz vseh šol v občini na Blatnem dolu, kjer je bil kulturni in športni program in ogled bunkerja. Za vse pionirje so vojaki v bližnjih Stajah pripravili kosilo. Popoldan, ob 17h je bila pionirska konferenca, katere sta se udeležila tov. Pirnat in tov. Meze, voditelja pionirske organiz. v tem letu.

20. V. je bil pionirski pohod na Pokljuko. Udeležilo se je 54 pionirjev naše šole pod vodstvom tov. Pirnata in Tozonove. (ŠK 1969/70, str. 139 in 142)

Tehnični krožek je imel v načrtih knjigoveško delo, maketarstvo (izdelali so maketo šole), avtomobilistiko, posebej cestnoprometne predpise in modelarstvo. Eni so delali modele čolnov in jadrnic, delali pa so tudi po načrtih iz TIM-a, ABC tehnike in po drugih načrtih. Ta krožek je vodil tov. Pirnat.

Poklicno usmerjanje ... to nalogo je izvrševal tov. Pirnat, ki je posredoval vse vrste informacij o vrstah in možnostih šolanja, oziroma zaposlitve. Vodil je tudi testiranje od 5 – 8. razreda in izvajal posredovanje časopisnih objav, dopisov in obvestil o možnosti nadaljnjega študija, oziroma zaposlitve. Tolmačil je nejasnosti pri reševanju problemov posameznih poklicev. Za to je bil določen čas – vsak četrtek pred poukom. (ŠK 1969/70, str. 151, 152, in 153)

Vzgojo v cestno-prometni službi je prevzel tov. Pirnat ... Uvedena je bila pionirska prometna služba na križišču pred šolo ... Tehnični krožek je obiskalo 18 učencev. Delali so jadrnice, razna dvigala in vozila ter druge modele po načrtih, ki jih je prinašal TIM. (ŠK OŠIC 1970/71, str. 2. 11. in 15)

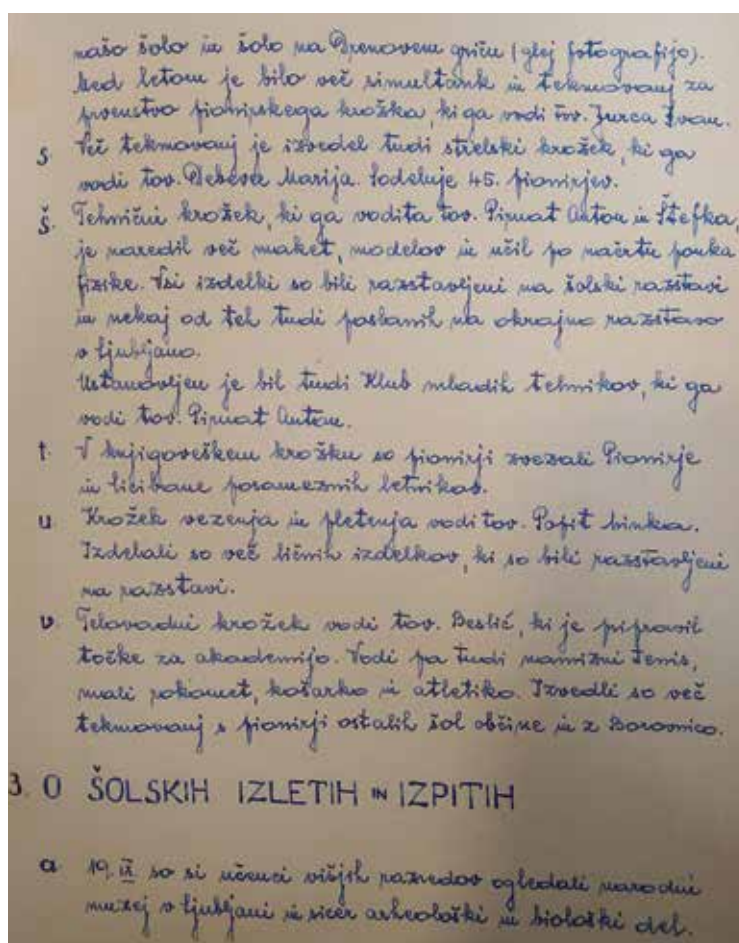
Klub mladih tehnikov vodil tov. Pirnat Anton. Splošno tehnični krožek je bil vsak petek od 15-18 ure. Vpisanih je bilo 18 pionirjev. Delali so na načrtih, ki jih je prinašal TIM, posebno veselje so imeli do broderskega modelarstva. Izdelovali so motorne čolne in jadrnice. Krožek je vodil tov. Pirnat. (ŠK OŠIC 1971/72, str. 34)

Prometna vzgoja: Učenci 1. razredov so dobili že prvi dan rumene rutke – znak da pazimo nanje. Tudi starše smo opozorili, naj opominjajo otroke na nesreče v prometu. Učenci višjih razredov so skrbeli kot prometniki – miličniki za prehod čez cesto na križišču. To odgovornost je prevzel predm. učitelj teh. pouka Pirnat T ...

Ker so vsi učenci na šoli tudi pionirji je bilo pionirsko delo povezano s šolskim delom. Pa vendar so pionirji (razred tov. Pirnata) skrbeli za grob Cankarjeve matere vse leto.

Tehnični krožek 27 uč. je vodil tov Pirnat, dokler ni zbolel. Delo: čitanje in spoznavanje načrtov – brodarstvo, modelarstvo, prevozna sredstva po načrtih iz TIM-a, domača dela in popravila, elektrotehnika in radiotehnika.

Na koncu šol. leta 1972/73 je bil invalidsko upokojen Tone Pirnat, PU teh. vzgoje in ke, ki je poučeval na šoli s krajšimi presledki vso delovno dobo. Poleg rednega pouka je vodil tudi razne oblike interesne dejavnosti: tehnični krožek, pripravil je več zelo uspelih mladinskih iger, vodil lutkovni krožek, skrbel za prometno vzgojo in poklicno usmerjanje, bil mentor mlad. in pionirske organizacije ter predsednik sindikalne organizacije na šoli. Odlikovala ga je predanost šoli in njenemu ugledu v kraju. (ŠK OŠIC 1972/73, str. 50, 57)

Del strani 59 v Šolski kroniki nižje gimnazije Vrhnika v šol. letu 1958/59.
 Vir: Arhiv OŠ Ivana Cankarja Vrhnika.